

ЪРСКИН КОЛДУЕЛ СПОМЕН

Превод от английски: Кръстан Дянков, 1980

chitanka.info

Не помня как стана всичко това. Просто стана. В един миг стоях до нея, сложил ръка върху нейната, в следващия миг вече я нямаше. Бих могъл да нарека това случка, събитие, трагедия, или чисто и просто последна проява на живота. Не зная какво точно бе станало, но каквото и да е, тя си бе отишла.

Стоеше до мен, хванала се за перилото на палубата, зареяла поглед някъде във водата. Въздухът беше чист, нямаше мъгла, звездите — ниски и светли, само светлините на брега изглеждаха далечни.

„Казаха ми, че никога вече няма да я видя — рече тя. — Сетне затвориха вратата и ме оставиха сама на верандата. Нима трябваше да остана там цял живот? Отидох си.“

Но какъв смисъл да повтарям думите ѝ? Не мога да си спомня всичко, пък и повечето остана недоизказано. Тя дори не започна от началото. Първите ѝ думи бяха: „Когато бебето се роди, бях на деветнайсет.“ После заговори за нещо съвсем друго. Ще бъде глупаво, ако се опитам да подредя мислите ѝ, невъзможно е. Дори да можеше да се вземат всички думи, които тя изрече нея нощ, и да се натъкмят в някакъв що-годе ред, дори и тогава нещата пак нямаше да имат никакъв смисъл. От думи могат да се направят хиляди неща, но кой може да каже какъв трябва да бъде логическият порядък?

„Къщата, в която живееха, беше на два етажа, с таван. Покривът беше от ламарина, боядисан червено. В двора имаше три бряста.“

Всеки ще предположи, че е родила детето в къща на два етажа с червено боядисан покрив. И че в двора е имало три бряста. Но това не е вярно, защото бебето се родило в болница. Та ето защо няма да повтарям думите ѝ. Едни ще повярват едно, други — друго. Всъщност стана тъй, че тя изрече само две-три думи и застана до мен край перилото.

Взели ѝ бебето, а мъжът ѝ я напуснал. „Никога не съм била нечестна към него — каза ми тя. — Но му омръзнах и реши да заживее с друга. Щом иска, добре. Обичах го, но щом поиска да си иде, не го спрях. Да си иде, защо не? Да бъде щастлив! Но те нямаха право да ми отнемат детето. Моя си беше. Нали аз я родих!“

Няма да излъжа. Лъжата се изрича с думи, а думите нямат нищо общо с това, което разказвам.

Може би трябваше да ѝ предложи помощ, да ѝ обеща, че ще се потруди да намери пари за адвокат, който ще отнесе въпроса в съда. Но аз нищо не ѝ предложих. Просто стоях и я гледах, нетърпелив да разбера какво ще стане по-нататък.

„Детето е мое — настоя тя. — Мое! Аз съм ѝ майка, а с него никога не съм била нечестна.“

Край нас минаваха хора, смееха се, разговаряха. Зад гърба ни имаше триста души.

„Никога няма да видя детето си. И тя никога няма да ме види. Ще ѝ втълпят, че майка ѝ е някоя друга. Но тя е моя, аз съм я родила.“

Какъв смисъл да се преструвам, че не съм чувствителен? Бях чувал неведнаж жени да разказват за децата си, за любовта си, за почти всичко под слънцето, за което живеят жените. И все пак, в този случай, когато една жена ми каза „Той ме молеше да се оженим, за да имаме дете“, просто не знаех какво да продумам, какво да мисля. Стоях и я гледах и се чудех как е възможно. Точно тъй рече тя: „Той ме молеше да се оженим.“

„Другата, в която се влюби, го направи по-щастлив. Да знаех, бих му дала всичко, което му е давала тя.“

Но тогава не бяхме на палубата. Бяхме в нейната каюта, хапвахме сандвичи, пиехме кафе. О, всичко беше тъй объркано! За нещата нямаше логичен ред — изказаното в един момент нямаше никаква връзка с казаното в друг. Беше като онази безнадеждна детска игра, при която се изрязват от хартия най-различни късчета, после трябва да ги сглобиш, но излиза, че няколко липсват, неизвестно колко. Така играта никога не може да излезе. Знаех. Знаех, че дори когато всичко свърши, когато играта излезе и без липсващите късчета, знаех, че и тогава никой нищо не би разбрал. Не само аз, никой не би разбрал отговора на детската задача.

Връщаше се в родния си град. Натам пътуваше. Но там нямаше да има с какво да се заложи. Нямаше пари за наем, за прехрана, за дрехи. Дори не знаеше къде би могла работа да намери. Стигнаше ли веднъж в родния си град, трябваше да тръгне от къща на къща, да проси храна, да моли за работа. Ако дъщеря ѝ бе с нея, може би щеше да се реши на това. Но сама, без семейство, което да я подкрепи, без някого, за когото би живяла, животът ѝ щеше да бъде бреме — по-тежко, отколкото можеше да понесе. Има една точка на прекъсването.

Има едно място, което е краят. Оттам нататък единственият път е връщането. Тя не можеше да се върне. Затворили вратата в лицето ѝ, казали ѝ да не се връща.

„Не ме е грижа какво ще стане с мен. Сега вече нищо няма значение. Искам за малко да забравя всичко. Да можех само за малко да бъда щастлива, това ми стига. За пръв път в живота си мисля за тези неща. Винаги съм била честна с мъжа си. Не съм го мамила. Не съм му изменяла, никога. Не съм искала. Никога не съм правила неща, които няма да му харесат. Но сега нищо не ме интересува. Искам само за няколко минути да бъда щастлива. Да посегна към алкохола, да пия, додето всичко забравя? Но това е глупаво. Няма да изпитам щастие. Само ще заспя. А аз искам да се почувствувам щастлива.“

Няма да си послужи с лъжа. Мога да представя всичко за лъжа, да твърдя например, че съм се опитал да я утеша. Можех да ѝ кажа, че ако престане да мисли и легне да поспи, на сутринта няма нищо да ѝ има. Но не казах. Не постъпих тъй. Сложих празните чаши на пода, в ъгъла на каютата — да не се катурнат от люлеенето на кораба — и продължих да я наблюдавам, а тя се мъчеше да продължи.

„Жената, която обича, пила заедно с него някаква напитка, после легнали заедно. А моята любов е по-силна от тия неща. За него бях готова да се разкъсам.“

Не знаех що да сторя. Бе се простила с всякаква надежда някога отново да види мъжа си или детето. Знаеше, че каквото и да се случи след тази нощ, то вече не би я засягало. Знаеше, че може да забрави и да изпита щастие, макар и за мъничко само. Знаеше още като почна да ми разказва, че искала за няколко секунди да забрави...

„Губеше се по две-три седмици, а после се прибираще в къщи и ми казваше да го оставя на мира. Не можа да разбере, че ме боли. Понасях, защото имах детето. Никой няма да разбере колко съм го обичала. Него и детето обичах повече от всичко на света.“

Какво можех да кажа аз? Какво би могъл да рече един мъж, свикнал да върши всичко, което си иска? Как можех да я разбера? Как би могъл мъж да разбере жената, която е принудена да живее безмълвна и сама? О, каква бъркотия! Когато ме попита колко е часът, тя, а и аз, знаехме, че времето е без значение. Времето нямаше нищо общо с нас, с постъпките ни, със словата ни. Циферблатът само напомня миналото. Един, десет, или пет часа — нали сега тя би могла

да бъде там, да надникне, да провери не се ли е отвило детето в съня си...

Защо потрепериха ръцете ми? Защо ми изтръпна сърцето? Всичко беше действителност. Ето я, седи пред мен — ще заплаче, после ще се усмихне. На пръста си носеше венчална халка. Дървените стени проскърцваха под напора и ударите на морето и моторите. Всичко беше истина. Можех да го усетя, да го докосна с ръка, да го издраскам, да го размажа с върха на обувката си.

„Отидох на пристанището и си купих билет. Чаках половин час, пред мен имаше сума хора. Най-сетне се качих на борда.“

Как се случи всичко това? Как стана тъй, че аз, който не я познавах и никога нямаше отново да я срещна, отидох и седнах при нея? Можех да извърша толкова други неща! Това не бе единствената каюта на кораба и тя не беше единственият човек.

„Ранете ме! Съсипете ме! Убийте ме! — прошепна тя. — Ето, вие няма за какво да страдате.“

Могат да се изрекат хиляди лъжи. Мога да кажа, че съм я утешил, че съм постъпил тъй или иначе... Можеха да се случат хиляди неща, а се случи само едно. Само то. Тъкмо то. Затуй не зная как да продължа. Затуй не мога да повторя думите ѝ в логичен ред. Какъв безнадежден хаос! Ето, сега казваше едно, след миг — друго. Събереш ли ги двете, смисълът изчезва.

Запуших с ръка устата ѝ. Беше почнала да крещи. Крясъци, каквито досега не бяха пронизвали ушите ми. Едва издържах — тя ме дращеше с нокти по лицето, — но крясъците трябваше да бъдат задушени. Завързах дебелата кърпа за лице през устата и. Какво друго можех да сторя? Лежеше, дращеше ме, мъчеше се да извика. Лицето ѝ загуби цвета си, сякаш кръвта ѝ се отля. Имаше нужда да крещи — нямаше значение, че на кораба има триста души. Триста или никой — все едно. Беше ѝ все едно ще изкъртят ли вратата, ще ни сварят ли вътре: мен, надвесен над нея с изподрано лице, от което капе кръв. Завързах дебелата кърпа през устата ѝ. Опита се да я свали, попречих ѝ. Ако я беше отдръпнала и изкрещяла, можех да я натъпча в гърлото ѝ, да я задуша. Дишането ѝ тогаз щеше да спре. Нали пожела да я убия. Самата тя го каза. Помоли ме да я убия. До кръв издра лицето ми, молеше да я убия. Но преди това искаше да бъде щастлива. Искаше да почувствува щастието в тялото си. Искаше да се забрави от щастие.

Но всичко това бе отминало. Сякаш всичко е било преди. Времето, мястото, събитията нямаха нито начало, нито край. Всъщност не помня кое беше преди и кое после. Просто се мъча да ви разкажа. Не мога да излъжа. Ще трябва да запиша всичко тъй, както си е било. И ако в края на краищата нищо не излезе, то ще е, защото от уважение към нея се опитвам да запиша самата истина. Бе изрекла думи, бе извършила неща, без да се интересува как ще изглеждат по-късно, как ще звучат, когато се повторят от друг.

Каза ми: „Той поиска да се оженим. Молеше ме. Като дете плака, когато му рекох, че е още рано. Плака като дете. Голям и силен, а като дете плака.“

Каза още: „Живеехме в къща с шест стаи. Отзад, на верандата, имаше помпа за вода. Имахме си и едно шотландско кученце, викахме му Спот. Бяхме тъй щастливи, и денем, и нощем. Не ме гледайте, че плача — не мога да се владея.“

Не помня какво отвърнах. Можех ли нещо да отвърна? Не искаше да ѝ говоря. Само да слушам.

„О, как го обичах! Две години... И ето, една нощ се върна и ми рече, че щял да ме напусне. Разправи ми за другата. Как изглеждала, как се обличала. Всичко ми разказа за нея. След това си отиде и ме изостави. Някой дойде и ми взе детето. От ръцете ми я изтръгнаха. Измъкнаха се, преди да ги спра, и изчезнаха. Не знаех какво да сторя. Отидох горе, там, дето живееха близките му. Заварих сестрите, майка му, а детето — при тях! Не ми дадох да го докосна, да го целуна. Посегнах, изтласкаха ме, блъснаха вратата. Оставиха ме на верандата, затвориха вратата, заключиха я.“

И още хиляди неща ми разказа. Всичко помня. Само дето съм забравил точните ѝ думи. Не мога да ги повторя. Смесваше ги, идваха на устните ѝ досущ като разбърканите късчета от играта с изрезките. За човешкото ухо това не би имало никакъв смисъл. Словата ѝ бяха пратеници на сърцето. А там само чувството можеше да проникне. Звукът на думите никога не достига тия глъбини.

Но всичко това бе отминало. Беше преди да се случи каквото и да било. Все още нищо не бе станало. Имаше думи, движения и погледи, но все още нищо. Човек чувства тия неща. Звуците не могат да говорят така. Звуците в човешкото ухо предизвикват само усещането за острота или мекота. Нещата се усещат с любовта и с

омразата. А аз я почувствувах. Не лъжа. Наистина я почувствувах. И ще ви кажа точно какво — тръпката на нейното сърце до моето.

Но всичко това стана преди да се дръпне рязко, да ме погледне за сетен път и да си отиде. Беше последното движение.

Пред нас беше перилото на палубата. Ръцете ѝ се облягаха на него, след това тя здраво го стисна, толкова здраво, че ноктите ѝ побеляха. Това вкопчване за лакираното перило беше началото. Дотогава все още нищо не бе станало.

Светлините на брега бяха далеч. Бяха още по-далеч от преди. Очертанията на сушата се губеха; само мътните светлини висяха като уловени светулки, забодени с карфица за голите клони на почернели от времето дървета.

Не каза, че тръгва. И двамата го знаехме. Не се помъчи да ми напомни за себе си. Не искаше да мисля за нея, да мисля, че си отива. И това беше всичко. Стоеше до мен, след миг вече я нямаше. Наведе се над перилото далече напред, за миг запази равновесие. След това, без никакво усилие, като остави тежестта на тялото да я увлече, прехвърли се отвъд борда и потъна.

Можех да я спра. Разбира се, можех. Не отричам. Не се опитах да я спра. Ръцете ми не се отместиха. Та и кой ли би поискал да я задържи? Има ли човек, който би могъл да го стори? Само един страхливец би я хванал, би я дръпнал, би извикал за помощ. Но ние, хората, не искаме да бъдем страхливци. Какво ли не правим да не бъдем страхливци. Искаме да сме храбри, мъчим се и тъй, и инак — само и само да се издигнем над страха. Вярваме, че сме безстрашни и се стараем да изпълняваме тази роля.

Оставих я да си отиде. Можех да я хвана, но аз само я гледах. Дори изместих едната си ръка, да ѝ дам път. И останах там, дето бях — безстрашен. Когато изчезна, почнах да броя: едно, две, три, четири, пет...

Какво бе казала за мъжа си? Нещо за косата му. Цветът. Бил рус. Тя ми каза това. Но какви бяха нейните коси? Не каза. Нали ги Видях със собствените си очи? Руси? Не. Кестеняви? Не. Червеникави? Не. Черни? Не. Какви тогава? Не знам. Не мога да си спомня. Забравил съм. Те имаха свой цвят. И това стига.

Продължавах да броя: 47, 48, 49, 501 Стига толкоз. Вече си е отишла. Отишла!

Какво можех да сторя? Много неща. Но и това няма значение. Да скоча след нея? Не. Да викам за помощ? Не. Тогаз какво? Нищо. Не исках да ставам страхливец. Не исках да се уплаша, че ще видя как една жена умира. Щом тя не се боеше да умре... Животът е твърде скъп за повечето нас, клетниците, когато сме страхливци. Само смелите пристъпват към смъртта без превръзка на очите. Страхливците се борят за последен дъх, за последен поглед, за последно докосване. Страхливците не искат да умрат. Тя не се уплаши. Тогава защо трябваше аз да се страхувам, че ще стана свидетел на смъртта ѝ? Аз да бъда страхливец до една безстрашна жена? Тя не е очаквала, че ще се уплаша. Можех ли да я измамя?

Трябваше да действам, когато се наведе над перилото. Преди да се е прехвърлила. Но не сторих нищо. Исках да почувствува щастието от своята постъпка. Но се побоях да не стана страхливец в присъствието на една смела жена, която не трепна, за да изпита щастие за няколко мига.

Това беше всичко. Сега то няма никакъв смисъл. Думите са бъркотия. Звукът им понякога е остър, понякога мек. Сега нито една от тях няма значение. Остава само чувството. Заради него ви разказах тази история. Разказах я заради чувството, заради тръпката на сърцето ѝ до моето сърце.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.